

Tekenen in de tijd 241

3-9 maart 2024

Vrijdag werd Aleksej Navalny begraven. Dezelfde dag lanceerde het Gebedsnetwerk van de Paus een videoboodschap met de vraag te bidden voor hedendaagse martelaren. Erik Borgman reflecteert over de betekenis van getuigen met het leven en het verschil met heldendom.

Het zal toeval zijn geweest, maar wat mij betreft is het een gelukkig toeval. Op 1 maart, de dag dat Aleksej Navalny onder overweldigende publieke belangstelling werd begraven, na te zijn vermoord vanwege zijn geloof in recht en vrijheid en een God die daarvoor instaat, lanceerde het Wereldwijd Gebedsnetwerk van de Paus een gebedsoproep om in maart te bidden voor de nieuwe martelaren. De video met deze oproep is gemaakt in samenwerking met Kerk in Nood, een internationale katholieke liefdadigheidsorganisatie die gelovigen die worden vervolgd, ondersteunt. Kerk in Nood heeft een geschiedenis van nogal agressieve campagnes tegen vermeende tegenstanders en heeft een neiging tot zwart-wit denken. Maar het feit dat christenen op een groot aantal plaatsen in de wereld worden vervolgd, krijgt in onze streken maar weinig aandacht. Het gaat om grote aantallen en om heel veel plaatsen op alle continenten. Dat Kerk in Nood daar consequent aandacht voor vraagt, is belangrijk. De vrijheid van godsdienst is immers een elementair mensenrecht.

Naar eigen zeggen kreeg Kerk in Nood alleen al in 2023 uit veertig landen meldingen van mensen die werden vermoord of verbannen vanwege hun geloof. Nigeria is het land met het hoogste aantal moorden; in Pakistan werden in het bisdom Faisalabad de kerken en huizen van de christenen in Jaranwala aangevallen; in Burkina Faso werden katholieken in D  b   uit hun dorp verdreven, alleen vanwege hun geloof – het zijn willekeurige voorbeelden. Volgens de cijfers van Kerk in Nood woont 22 procent van de christenen in landen waarin de vrijheid van godsdienst niet wordt gerespecteerd en van 2021 tot 2023 werden er 123 katholieke priesters en religieuzen gearresteerd, ontvoerd of vermoord.

In de video voor het Gebedsnetwerk benadrukt paus Franciscus vooral dat martelaren onder moeilijke omstandigheden toch van hun geloof weten te getuigen. Hij brengt daarbij geen spectaculaire voorbeelden naar voren, maar vertelt over een man die hij ontmoette op het Griekse eiland Lesbos. De man was moslim, zijn vrouw christen. ‘Ze zagen dat mijn vrouw een kruisje droeg en zeiden dat zij het op de grond moest gooien. Ze deed dit niet en ze sneden haar voor mijn ogen de keel door.’ De paus benadrukt dat de man geen haat koesterde voor de moordenaars van zijn vrouw, maar vooral haar moed bewonderde. Volgens de paus zijn er veel verborgen martelaren die een gewoon en integer leven leiden en moedig de genade aanvaarden om tot het einde toe getuige te zijn, zo nodig zelfs tot in de dood. Hij benadrukt dat er altijd martelaren zullen zijn en onderstreept hun belang voor de kerk. Mensen wagen hun leven om Jezus te volgen, volgens zijn boodschap te leven en zijn evangelie van liefde, vrede en broederschap in de wereld vlees en bloed te geven. Op deze manier wijzen zij volgens hem de kerk de weg.

De directeur van het Wereldwijd Gebedsnetwerk van de Paus, de jezu  t Frédéric Fornos, benadrukt dat een martelaar een getuige is van Christus die het evangelie belichaamt door zijn eigen leven op het spel te zetten. De gebedsintentie van maart nodigt volgens hem alle gelovigen uit de vraag te stellen hoe zij daar waar zij zijn, kunnen getuigen. Niet iedereen is geroepen om zijn leven te riskeren uit trouw aan Jezus Christus, maar iedereen kan zich afvragen: ‘Als ik op mijn werk of bij mijn andere bezigheden, in mijn sociale netwerk of in mijn familiesituaties tegenkom die in strijd zijn met het evangelie, neem ik dan een standpunt in in lijn met de keuzes die Jezus maakte, ongeacht de moeilijkheden die er het gevolg van kunnen zijn? Fornos’ woorden liggen in het verlengde van de apostolische exhortatie *Gaudete et Exsultate* over de

roeping tot heiligheid in de wereld van vandaag, die paus Franciscus op 19 maart 2018 publiceerde. De kerk heeft getuigen nodig die in het alledaagse leven iets van de grootsheid van het leven met God in navolging van Jezus laten oplichten. Dat voorkomt dat zij zich bezondigt aan wat paus Franciscus consequent 'proselitisme' noemt – 'zieltjes winnen' zeggen wij in het Nederlands doorgaans. Dan getuigt zij van een authentieke missionaire gedrevenheid en verkondigt zij het evangelie, niet met woorden, maar met daden.

Ik lees dezer dagen de levensbeschrijving van Jacques Mourad. Hij raakte in 1986 als negentienjarige seminarist in Syrië onder de indruk van de spiritualiteit van Paolo Dall'Oglio, de Italiaanse jezuïet die zo sterk geloofde in de mogelijkheid van broederlijk samenleven van moslims en christenen dat hij begonnen was een zesde-eeuws klooster tachtig kilometer van Damascus, het Deir Mar Musa Al-Abashi, opnieuw voor bewoning geschikt te maken. In 2012 werd Dall'Oglio Syrië uitgezet en in 2013 werd hij ontvoerd door Islamitische Staat. Sindsdien is hij vermist. Jacques Mourad werd monnik in de door Dall'Oglio gestichte gemeenschap. In 2015 werd hij eveneens gekidnapt door Islamitische Staat. Samen met de helft van zijn parochianen werd hij gegijzeld en gemarteld, maar hij overleefde het. Hij vertelde zijn verhaal aan de Franse journalist Amaury Guillem, die de uitgewerkte tekst in 2018 in het Frans publiceerde. In 2023 koos de Syrisch-katholieke kerk Jacques Mourad tot aartsbisschop van Homs en in dat jaar publiceerden de Vlaamse uitgeverij Halewijn en het Nederlandse tijdschrift *Volzin* de Nederlandse vertaling: *Een gegijzeld monnik: De vredesstrijd van een gevangene van de jihadisten*.

Jacques Mourad heb ik na zijn vrijlating een paar keer ontmoet, zowel in Irak, waar zijn gemeenschap ook een klooster heeft, als tijdens een bezoek aan Nederland. Hij is in alle opzichten een zachtmoedig man met de uitstraling van een echte monnik. Hij sprak altijd uiterst genuanceerd over de strijd tussen moslims en christenen in het Midden-Oosten, maar is heel beslist in zijn weigering het jihadistisch geweld los te zien van het Westerse optreden in de jacht naar olie. Ondanks alles wat hij heeft meegemaakt en in zijn omgeving heeft gezien, gelooft hij nog altijd in de mogelijkheid van christenen en moslims om in Syrië in vrede samen te leven.

Jacques Mourad werd gelukkig geen martelaar, maar het had zeer goed gekund. In *Een gegijzeld monnik* wordt daarom iets zichtbaar van de binnenkant van het hedendaagse martelaarschap. Het heeft niets heldhaftigs. Mourad steekt zijn angst bij zijn ontvoering, zijn wanhoop bij de martelingen en de twijfel of hij het wel zou kunnen volhouden niet onder stoelen of banken. Tegelijkertijd vind hij kracht in het gebed: met name het Jezusgebed en de rozenkrans, en weet hij intuïtief wat hij moet zeggen of moet doen. Hij kiest het martelaarschap op geen enkele manier, het is veeleer dat hij het gevoel heeft helemaal geen keuze te hebben dan te blijven handelen en spreken zoals hij dat gedurende zijn vorming als gelovige, priester en monnik heeft geleerd te doen.

Het is wat mij betreft een teken van hoop: dat zo zichtbaar wordt dat inderdaad, zoals Psalm 125 zegt, 'de rechtvaardigen ... het onrecht de hand niet reiken' (vers 3). Het is een teken dat ondanks alles de Ene zijn volk omringt zoals de bergen Jeruzalem omringen' (vers 2).

Erik Borgman, lekendominicaan
voorzitter van de programmaraad van het Huis van Dominicus

Voor de Nederlandse versie van de intentie van het Wereldwijd Gebedsnetwerk van de Paus voor maart, 'de nieuwe martelaren, getuigen van Christus', zie: <https://thepopevideo.org/maart-voor-de-nieuwe-martelaren-getuigen-van-christus/?lang=nl>.

De Nederlandse website van Kerk in Nood is hier te vinden: <https://kerkinnood.nl/>.

Een interview met Jacques Mourad en een video over hem zijn hier te vinden:
www.kerknet.be/kerknet-redactie/video/aartsbisschop-jacques-mourad-krachtige-stem-uit-syri%C3%AB-video. Daar staan ook nadere gegevens over het boek *Een gegijzeld monnik*.